

RASSOM O‘KTAM SAIDOV IJODI

Kobilova Feruza Nasrullayevna

Kamoliddin Behzod nomidagi, Milliy rassomlik va dizayn instituti
“San’at tarixi va nazariyasi” kafedrasida katta o‘qituvchisi
gmail: feruza.kabilova2009@gmail.com

Abdullayeva Sabohat Ilhomjon qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi, Milliy rassomlik va dizayn instituti
San’atshunoslik va muzeyshunoslik fakulteti, San’atshunoslik
(tasviriy va amaliy san’at) ta’lim yo‘nalishi 4 bosqich talabasi
gmail: sabohat2609@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada, zamonaviy rangtasvir namoyondasi O‘ktam Saidov ijodi yoritilib, rassom ijodiy uslubining shakllanishi, unga ta’sir ko‘rsatgan omillar, zamonaviy badiiy jarayondagi o‘rni tahliliy ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: O‘ktam Saidov, “Xikmat”, “O‘xshash manzillar”, “Umir yo‘li”, “Maqol”, “Ishonch”, “Oshiqalar”, “Tungi suhbat”

АННОТАЦИЯ

В докладе освещается творчество Уктама Саидова, одного из малоизученных художников, работающих сегодня в изобразительном искусстве Узбекистана. Анализируются произведения художника от первых произведений до наших дней.

O‘zbekistondagi yangi ma’naviy – g‘oyaviy yo‘nalishlarning shakllanishi o‘z navbatida, za‘monaviy san’atning barcha sohalariga samarali ta’sir etib, ijodiy izlanishlar doirasini kengaytirib, badiiy tafakkur rivojini yanada jadallashtirdi. Tarixiy, madaniy, ma’naviy – axloqiy qadryatlarning keng qatlamlarini qayta idrok etish g‘oyalari, yangilanish tamoyillari me’morlik, tasviriy va amaliy san’at soxalarida yaqqol namoyon bo‘lmoqda.

Bugungi kunda O‘zbekiston rangtasviri o‘zining shaxsiy badiiy dunyoqarashi va ijodiy pozitsiyalariga ega yangi avlod rassomlari bilan boyib bormoqda. Yangi davrning tasviriy palitrasi xilma xil bo‘lib, badiiy obrazlar metafora, an’ana va dekorativlilik bilan o‘z uslubiga ega bo‘lib shakllanib kelmoqda. Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti professor-o‘qituvchilari rassom,

dizayner, san'atshunos yosh avlodlarga ta'lim-tarbiya berib kelmoqda. Bunga misol qilib Bahodir Jalolov, Sobir Raxmetov, Akmal Ikromjonov, Akbar Xakimov, Ilhom Jabborov, Rustam Xudayberganov, Sa'dulla Abdullayev va boshqa akademik, professor-o'qituvchilar ta'lim berib kelishmoqda. Rassom, malakali pedagog, o'z uslubiga ega Saidov O'ktam Raimberganovich ana shunday o'z hayoti, mehnat faoliyati va yaratayotgan asarlari bilan talabalarga o'rnak bo'lib kelayotgan ijodkorlardandir.

O'ktam Saidov Raimberganovich 1980-yil 9-oktabrda Xorazm viloyatining Urganch shahrida hunarmandlar oilasida dunyoga kelgan. Yoshligidanoq tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishi kuchli bo'lgan rassom o'z ijodiy yo'lini manzara janridagi asarlar ishlashdan boshlagan. Bu qiziqishlar yosh ijodkorni avval 1997-yilda Urganch shahridagi 24-sonli san'at Gimnaziyasiga, so'ng Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn institutiga boshladi. Talaba bo'lish baxtiga erishgan yosh rassom institutning eng ko'zga ko'ringan rassom-pedagoglaridan bo'lgan Ne'mat Qo'ziboyevga shogird bo'lishga muyassar bo'ldi. 2002-yilda o'qishni a'lo baholarga tamomlab, magistratura bo'limida o'qishni davom ettirdi. Magistraturada o'qishi davomida Rahim Ahmedov ijodiga qiziqib qolib, uning shogirdiga aylangan.

O'ktam Saidovga taqdir ulkan tuhfa ato etdi va unga o'zbek rangtasvirining buyuk nomayondalaridan Muxammad Nuriddinov, Mannon Saidov, Ne'mat Qo'ziboyev, Rahim Axmedov kabi bir qator mohir rassom-pedagoglar rangtasvir sirlaridan saboq berishdi. Bu albatta, yosh rassomning san'at ummonida o'z ijod yo'lini topishida muhim rol o'ynadi. Rassom qariyb yigirma yillik ijod yo'lida juda ko'plab mahalliy va xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etib kelmoqda. 2011-yilda o'zining dastlabki shaxsiy "Mening tasavvurimdagi tasvirlar" nomli ko'rgazmasini tashkil etdi. Shu bilan birgalikda O'zbekiston zamonaviy tasviriy san'at Galereyasi qoshidagi "5+1" guruhining bir qancha ko'rgazmalarida faol ishtirok etib kelmoqda.

Bugungi kun san'atshunosligida rassom to'g'risida deyarli ilmiy izlanishlar yo'qligini ko'rishimiz mumkin. O'.Saidovning o'ziga xos ijodiy yo'li san'atshunoslarni uning asarlariga ko'proq e'tibor qaratish lozimligini, ham milliy, ham dunyoviy masalalar bilan to'yingan asarlari ilmiy kashf qilinishi kerakligini ko'rsatmoqda.

Rassom ijodidagi ilk asarlar natyurmort va manzara janrida yaratilgan. Natyurmortlarida to'liq kompozitsiyani yarata olgan. "Nastarin" natyurmorti markazda tasvirlangan nastarin gulining yorqin binafsha rangi, orqa fondagi milliylikimizning

timsoli bo'lgan palak bilan ranglar kontrastligiga erishib o'zga hos kompozitsiya hosil qilgan. (1-rasm)

Rassom ijodidagi ranglar dunyosi orqali insonlar qalbiga zavq bag'ishlabgina qolmay ularni yaxshilikka, ezgulikka, olam go'zalligidan bahra olishga chorlaydi. O'zbekiston tabiati ranglarga boy va go'zalligi bilan barchani o'z bag'riga chorlaydi. Ayniqsa tog'li hududlarga hos to'rt faslning o'ziga hos nafosati, rang-barang koloriti bilan ajralib turadi. Har bir faslning o'zgacha ob-havosi, ranglari va insonga bag'ishlovchi ajib tuyg'ulari bilan har bir ijodkorni o'ziga jalb etadi. O'ktam Saidovning yil fasllariga bag'ishlangan manzaralari qishning oppoq qorli tog'larga, sovuq izg'irinli kundan so'ng iliq quyosh nurlarini taratib chiqib kelish vaqtini, moviy, binafsha va kumush ranglar orqali betakrorligini tasvirlab bergan. (2-rasm)

Rassom ishlaridagi dekorativ sifatlarga katta e'tibor qaratadi. O'.Saidov bugungi kunda o'zbek rassomlaridan asosan Bobur Ismoilov, Akmal Nur, Fayzulla Axmadaliyev ijodlaridan ilhom oladi. Mavzularni tanlashda bo'lsa, Jaloliddin Rumi va xalq maqollariga murojaat etib, asarlarining falsafiy ma'noga ega bo'lishiga harakat qiladi. Rassom tabiatan mulohazali inson bo'lganligi tufayli ijod namunalari orqali tomoshabinlar bilan falsafiy muloqot o'rnatishga intiladi.

O'.Saidov o'zining "Hikmat" (2005), "O'xshash manzillar" (2006), "Umr yo'li" (2008) kabi ishlarida o'z iste'dodining yorqin tabiatini ko'rsatishga muvaffaq bo'ldi.

"Hikmat" asari ikki qism yordamida mavzu g'oyasini to'liq ochib bergan. Asarning chap qismida mozaikalar bilan tasvirlangan mo'ysafidning soyasi ortidan yurib qorong'ulikga kirib ketayotgani tasvirlangan. Asarning o'ng qismida yosh navqiron yigitni yorug'likka intilishi soyasida yigitni ortidan ergashayotganini kuzatamiz. Asarda soya hayotdagi boylik, mansab shu kabi dunyoviy boyliklarga qiyos qilingan bo'lsa, yorug'lik ilm, fan va ma'rifatga yetkazuvchi ziyo nuri bo'lib, ilm yo'li hikmatli yo'l, bu yo'l ortidan moddiylik o'zi ergashib borishini ko'ramiz. Zero hikmat inson hayotini tartibga solishga, sokin, sermazmun, sermahsul etishga, xato kamchiliklardan, toyilishlardan xoli etishga xizmat qiladigan yuksak bilimdir. Hikmat insoning aqlini charxlaydi, zakovatini oshiradi. Hikmat bilan ish tutush insonning oiladagi, jamiyatdagi, hatto o'z nazdidagi martabasini ko'taradi. (3-rasm)

"O'xshash manzillar" asarida esa xayot qanchalar shirinligini va shunchalar qisqaligini ko'rsatib beradi. Asar markazida beshik va qabr uyg'unlikda tasvirlangan bo'lib, markazda hayot yorug'lik ohra rangi orqali tasvirlanib, bu orqali umrni qisqaligi va o'lim haqligini tasvirlangan. (4-rasm)

"Maqol", "Ishonch" turkum asarlarida rassomning sharqona dekorativ talqinda ekspressionizm va minimalizm uslublarida kartinalarning ritm va falsafiy motivini maksimal darajada ifodalagan. "Ishonch" turkum asarlarida yorqin ohra rang yirik bo'yoq surtmalarida butun kartina yuzasini qoplagan. Kartina markazidagi yagona mix

tasviri turkumni keyingi asarlarida kalish, isiriq, taqa bilan to'ldiriladi. Bu buyumlar sharq xalqlarining urf-odat va aqidalari to'g'risida so'zlab, insonni ming yillardan buyon boshqarayotgan ishonch tuyg'usi bilan bog'laydi. Rassom ushbu aqidalarni birgina mix misolida juda ham sodda tilda tanqidga oladi. Insoniyatni boshqarayotgan buyuk Ishonch tuyg'usini ulug'laydi. (5-rasm)

Rassom ijodi yillar davomida shakllanib borishi bilan birgalikda uning asralarida ham o'ziga xos o'zgarishlarni ko'rishimiz mumkin. Rassom ko'plab falsafiy qarashlarga boy, mazmunan mukammal san'at asarlarini yaratishga bo'lgan urinishlar bunga misol bo'la oladi. Asarlardagi ramziy ma'noli detallar, mavzu jihatdan bir-birini takrorlamaydigan qiyofalar, oilaviy hamjihatlik, ota-ona munosabatlari, dunyoviy muammolarga bag'ishlangan qator asarlar ijodiy rivojlanishni ta'minlab berdi. "Oshiqlar" (2021), "Tungi suhbat" (2022) kabi asarlarni bunga misol sifatida aytib o'tish mumkin.

Masalan "Oshiqlar" asarida tasvirlangan turli millat va elatga mansub bosh kiyimlar misolida insoniyatni yolg'iz Allohga bo'lgan ishqini ma'juziy ma'noda tasvirlab ko'rsatgan. Bunda na bir inson, na bir jonzot, na bir qiyofa tasvirlarini ko'rmaymiz. Faqatgina shu bosh kiyimlar orqali rassom qalbidagi xissiyotlarni, nima demoqchi bo'lganligini guvohi bo'lamiz. Bosh kiyimlar turli ranglarda tasvirlangan bo'lib, orqa fon yer-tuproq rangida ishlangan. Bu bilan insoniyatni dunyoviy safarga chiqqanligi va uning oxirgi manzilini qay yo'sinda bo'lishiligini ko'rsatishga harakat qilgan. (6-rasm)

"Tungi suhbat" asarida tenebros texnikasida ishlangan bo'lib, asar markazida ochiq turgan ramziy eshik tasvirlangan. Tashqaridan eshik orqali xonaga tushib turgan yorug'lik, nurni ko'rish mumkin. Rassom bu bilan qaboxat, zulmat qo'ynidan yorug'likka chiqish yo'lini, faqatgina ezgu amallar orqali jannatga yo'l topish mumkin ekanligi tushunchalarini, diniy ta'limot nuqtai nazaridan kelib chiqqan holda tasvirlab bergan. Foni dunyo tasavvurlarini shu tariqa ifodalashga uringan. Bularni esa majuziy ma'nolar orqali ko'rsatib bergan. (7-rasm)

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki rassom ijodi soddalik orqali yuqori falsafiy mushohadalar, diniy g'oyalar, umuminsoniy mavzularni asarlarida o'ziga xos yechim bilan ifodalagan. Rassom go'yoki o'zi yaratayotgan obrazlari bilan ko'hna dunyoning so'roqlariga javob qidirayotgandek, asarlari bilan rassom erkinligi, bugungi kunda

jamiyatda kuzatilayotgan badiiy, ijtimoiy, iqtisodiy jarayonlar ta’sirini ko‘rishimiz mumkin. Rassom bulardan unumli foydalangan holda oldinga ildamlab, turli mavzu va janrlarda asarlar yaratishdan to‘xtamay harakat qilmoqda.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. Ахмедова Н. “Художник в параболe времени и искусства” // SAN’AT, № 3.– Т., 2001.
2. Ҳасанхон Яҳё Абдулмажид. “Ҳикматлар - саодатга етаклар” Т: 2015 йил.
3. Кобилова Ф. “Рассом шахсияти ва индивидуал иждодий услубнинг шаклланиши” // Ўзбекистон санъатшунослигидаги илмий изланишлар ва замонавий қарашлар мавзусидаги конференция мақолалар тўплами. Т., 2021.
4. Хақимов А. “Форми трансформации мусулманской культуры XX в. Искусство Центральной Азии: Своеобразие исторического развития.” – Т., 1997.

5. Иллюстрации

1-rasm. “Nastarin”

2-rasm. “Qish”

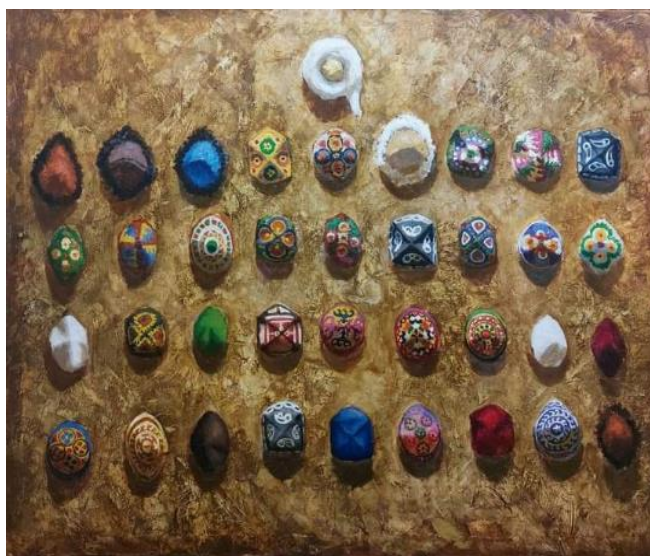
3-rasm. *“Hikmat”* 2005-y.

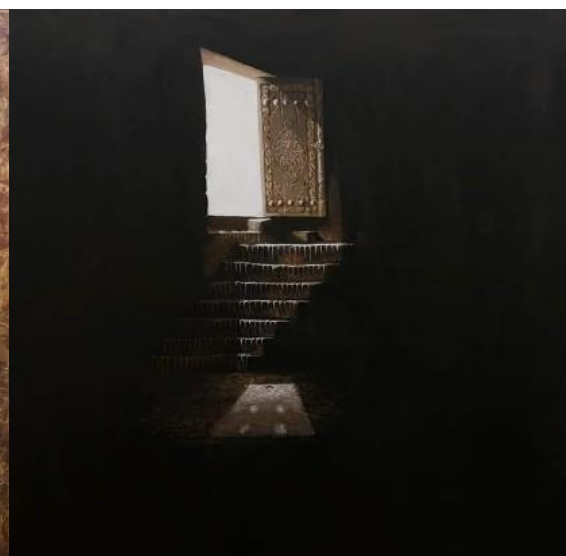
4-rasm. *“O'xshash manzillar”* 2006-y

5-rasm. *“Ishonch” turkim* 2011-y.

6-rasm. *“Oshiqlar”* 2021-y.

7-rasm. *“Tungi suhbat”* 2022-y.